

A vállalkozásoktatás szerepe a gazdaság- és vállalkozásfejlesztésben

Imreh-Tóth Mónika¹

A XXI. században a kreativitás, az innováció és a vállalkozás fogalmak váltak a modern gazdaságfejlesztés kulcsfaktoraivá. A kis-és középvállalkozások egyaránt fontos szerepet játszanak az Európai Unió versenyképességének növelésében, a gazdasági fejlődésben, valamint az önmegvalósításban.

Az utóbbi években a vállalkozóvá válás, annak ösztönzése, illetve a vállalkozásoktatás rendkívül nagy figyelmet kapott a fejlett országokban. Mindez számos okra vezethető vissza: a tudásintenzív kis-és középvállalkozások gazdaságfejlesztésben betöltött erősödő szerepe, (az egyre „divatosabb”) startupok és kapcsolódó „ökoszisztéma” kialakulása, vállalkozói létforma felértékelődése stb. A vállalkozói létforma egyik megvalósulási formáját a különböző egyetemekről, kutatóhelyekről kipörgő cégek jelentik. Jelen kutatás keretein belül a kutatóhelyekről kipörgő cégek fogalmát a lehető legbővebben értelmezem. Ebbe éppúgy beletartoznak a felsőoktatásban részt vevő hallgatók által alapított, ún. hallgatói vállalkozások, mint a klasszikus kutatók által létrehozott spin-off cégek. A fentiek következtében egyre markánsabban felmerül az a kérdés, hogy a felsőoktatási intézmények – összhangban az egyre erősödő harmadik missziójukkal – milyen módon tudnának aktívabb szerepvállalást tanúsítani a vállalkozóvá válásban. A nemzetközi tendenciák világosan érzékeltek a terület felértékelődését az elmúlt 20 évben, gyakorlatilag megszámlálhatatlan különféle megjelenési formája alakult ki az egyetemek vállalkozástámogatási szerepvállalásának.

Kulcsszavak: harmadik generációs egyetem, vállalkozásoktatás, triple helix

1. Bevezetés

Napjainkban a gazdaság működését egyre inkább a tudásintenzív vállalkozások, és egyáltalán a tudáson alapuló kapcsolatszerek határozzák meg. A fejlettebb gazdaságok teljesítőképeségét és versenyképességét alapvetően a tudáson alapuló hozzáadott érték determinálja.

¹ Imreh-Tóth Mónika, PhD, adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar Közgazdaságtani és Gazdaságfejlesztési Intézet (Szeged).

Ennek megfelelően az egyetem, s maga a felsőoktatás is újabb kihívásoknak néz elébe, hiszen az egyetemek külső és belső környezete is átalakulóban van (Imreh-Tóth–Lukovics 2014). Míg az első generációs egyetemek esetében az intézmények legfontosabb feladata az oktatás (tudás közvetítése) volt, addig a második generációs (Humboldt-típusú) egyetemeken már megjelenik a kutatási tevékenység (tudás létrehozása). Jelenleg az egyetemek második nagy átalakulási folyamata zajlik, amelynek következtében a második generációs egyetemek harmadik generációs egyetemekké válnak, ahol az *oktatás és kutatás mellett megjelenik a tudáshasznosítás* is (Youtie–Shapira 2008, Wissema 2009). A harmadik generációs egyetemek irányába történő elmozdulást számos tényező befolyásolja (Wissema 2009):

- finanszírozási források keresése (magas színvonalú kutatási tevékenység érdekében);
- globalizáció (verseny a hallgatókért, oktatókért, kutatásokért);
- tudás hasznosítása (üzleti tevékenység, gazdasági növekedésben betöltött szerep);
- interdiszciplináris működés (karok közötti együttműködés);
- tömegképzés (illetve azon belüli „elitképzés”).

Ahhoz, hogy egy egyetem harmadik generációssá váljon (annak vállalkozói aspektusát tekintve), jelentős átalakuláson kell keresztülmennie: az egyetem vezetésének megfelelő ösztönzési rendszereket kell kidolgoznia (Friedman–Silberman 2003), az egyetemnek megfelelő infrastruktúrát kell biztosítani (Gjerding et al. 2006), decentralizált üzleti vezetési stílust kell bevezetni (Debackere–Veugelers 2005), valamint – ami talán a legfontosabb – megfelelő vállalkozói kultúrát, szemléletmódot szükséges kialakítani az egyetem egészére vonatkozóan (Clark 2001, Jacob 2003).

Az előzőekkel párhuzamosan az utóbbi években egyre inkább felértékelődtek a globális és regionális szerveződési szintek, ezzel egyidejűleg megfigyelhető a tudásalapú gazdaság elterjedése. Világossá vált, hogy azoknak a hálózatoknak, amelyek egyénekké és szervezetekké építettek ki kapcsolatot funkcionális területeken (kutatás, termelés, logisztika, vagy marketing) növekszik a befolyásuk azokhoz képest, melyek egy tradicionálisabb vertikális láncban kapcsolódnak partnereikhez (OECD 2003). Egy ehhez szorosan kapcsolódó másik tendencia a szereplők széles spektrumát felvonultató (szállítók, fogyasztók, tudományos szervezetek, üzletorientált szolgáltatók, közintézmények) hálózatok gyors fejlődése. Az innovatív hálózatok nem csak profitorientált vállalkozások között alakulnak ki, hanem a partnerek számos különböző területről szerveződnek. A kis- és középvállalkozások, illetve a nagyvállalkozások és a kutatóintézetek közötti kooperációk egyre fontosabbá válnak, mivel ezek a munkamegosztás hatékony módját jelentik az innovációs rendszer-

ren belül – mindenki előnyére. Értelemszerűen ebben az esetben is a specializációban rejlő előnyök minél magasabb fokon történő kihasználása az együttműködés fő motivációja, amely egy jelentős tudásáramlással párosulhat (OECD 2003).

2. Egyetemek változó szerepvállalása

Az előző fejezetben említett sokszínű és rendkívül összetett kooperációk egyik legérdekesebb gyakorlati megvalósulása az ún. triple helix, illetve az ezen belül megjelenő vállalkozó egyetem koncepció. A triple helix fogalom egy, a biotechnológiától kölcsönzött metafora. A triple helix három spirálból áll, és a biofizikában ismert biomolekuláris DNS szerkezetre utal. A hasonlatot a társadalomban működő három erő vagy szereplő szemléltetésére használják, nevezetesen a tudomány (egyetem), a vállalkozások (gazdasági szféra), valamint a kormányzat. Kormányzat alatt itt a másik két szereplő számára szabályokat és normákat előíró erőt kell érteni (Braun–Diensberg 2007). Az említett *három szféra közötti folyamatos kommunikáció* hozzájárul mindhárom egység fejlődéséhez, illetve tudásteremtő régiók létrejöttéhez (Lengyel 2005).

Az egyetem fokozott szerepe a tudás-alapú gazdaságfejlesztésben jól megfigyelhető regionális szinten, ahol számos módon aktív: biztosítja a „tudásteret”, a technológiaalapú vállalatok inkubációjának erőforrásait; a „konszenzus teret”, vezető szerepet a kormányzattal és iparral történő együttműködés kialakításában; valamint az „innovációs teret”, új szervezeti formák kialakítását (Etzkowitz 2004). Egy megközelítés szerint a régiók versenyképessége értelmezhető úgy is, mint az ott működő vállalatok versenyképességének egyfajta összegződése (Lengyel 2003). Éppen ezért az egyetem vállalkozóvá válása, valamint vállalkozásoktatási szolgáltatás nyújtása révén közvetve nagymértékben hozzájárulhat a regionális versenyképesség növeléséhez. Továbbá, regionális szinten különösen felértékelődnek az egyetemek köré szerveződő kooperációs hálózatok. Ahogy Gál (2005) fogalmaz: *„A régiók vonzereje és versenyképessége nagymértékben függ az innovációba bekapcsolódó egyetemek és vállalatok térben kiegyensúlyozott hálózati együttműködésétől. A helyi tudásbázisok, az innovációs potenciál kihasználása és az egyetem-gazdaság együttműködés jelentősen hozzájárul nemcsak a vállalatok, de a régió teljesítményének a javításához”* (Gál 2005, 269. o.).

A triple helixen belüli *három szektor szerepe folyamatosan változik a tudás-alapú gazdaságban*, sőt fontos a három szektor egymásba történő átmenete, a tevékenységek közötti átfedés és a szervezeti korlátok eltörlése (Lengyel 2005). A modell egyik legfontosabb megállapítása továbbá a szektorok közötti folyamatos kommunikáció, amely egyaránt biztosítja mindhárom szektor fejlődését. A modell meg-

állapításaival kapcsolatban két visszautalást tennék az eddigiekhez. Egyrészt a szervezeti korlátok lebontása szorosan kapcsolódik a szervezetekben dolgozó emberek értékrendje közötti különbségek mérsékléséhez, azaz a modell kereteiben gondolkozva ezen a területen is meg kell kísérelni valamilyen beavatkozást. Másrészt a folyamatos kommunikáció pontosan az előzőekben tárgyalt „interakciókon keresztül tanulás” alaptényezője. Ezért a „vállalat-vállalat” közötti interakciók kiterjeszthetők szektor-szektor közötti interakciókká, amelyek szintén a gördülékenyen működő széles hálózatok irányába hathatnak.

A fentiek alapján úgy gondolom, hogy a potenciális szereplők tudatos kapcsolatépítése az egyik legfontosabb sikerfaktor, azaz ezen a területen is szükség van az együttműködésekre való hajlandóságra és az „alulról (is) jövő” kezdeményezésekre. Ki kell emelni, hogy a partnerek mindegyike felismerte a közös érdekeket, és egy rendkívül dinamikusan fejlődő kapcsolati háló alakult ki a különböző stakeholderek között. Gyakorlatilag három érdemi szereplő-csoport különíthető el az együttműködés keretein belül.

Egyrészt az egyetemek világosan felismerték, hogy az egyetemeken fellelhető szellemi kapacitás rendkívül jól hasznosítható az együttműködések keretein belül. A kooperáció következtében egyre nagyobb jelentőséget kapnak a részben vagy egészben a profitorientált szféra által finanszírozott kutatások. Másrészt a profitorientált szféra egyértelműen elsődleges hasznosítójává vált az eredményeknek. A kutatási igényeit helyben kielégíti az egyetemi szféra, és a finanszírozási kondíciók is kedvezőek, az esetek nagy hányadában közösen finanszírozzák a projekteket a különféle kutatási egységekkel, és közösségi támogatásokat is kapnak (hazánkban ez különösen fontos pl. az uniós források tekintetében). Végül, a települési és regionális döntéshozók (közösségi szektor) egyrészt segítséget nyújthatnak az egyes projektek finanszírozásában, másrészt – és ezt a tényezőt legalább olyan fontosnak tartom, mint az előzőt – bevonhatják az egyetemeket, kutatóintézeteket a döntéshozatalba, különösen a gazdaságfejlesztési döntések esetén.

A vállalkozói aktivitás és innováció érdekében létrehozott regionális rendszerek kiépítéséhez az egyetem – vállalkozás – kormányzat triple helix interakciójának új formáit kell megismerni. A modell az egyetem, a vállalkozás és a kormányzat közötti interakciót célozza meg, továbbá felismeri, hogy az egyetemek és a tudomány fontos szerepet játszik (és kell játszania) a regionális innovációs folyamatokban (Braun–Diensberg 2007). A modell továbbá kiemeli az együttműködés kollaboratív és hibrid módozatainak szükségességét, valamint elismeri, hogy az irányítás nem stabil és előre összehangolt, hanem dinamikus jellegű.

A triple helix modellel kapcsolatban elmondható, hogy a vállalkozói egyetem egyesíti az oktatást, a kutatást és gazdasághoz való hozzájárulást, különösképpen helyi szinten (Martin–Etzkowitz 2000). Amikor az egyetem vállalkozóvá válik, azon-

nal megváltozik a státusza is az innovációs folyamatban. Míg a korábbi „tudományos-kínálati” innovációs modell hasznos eszköznek bizonyult a kormányzati pénzek kutatásba történő befektetéséhez, addig most az a kérdés vetődik fel, hogy az ipari érdekekben történő tudományos kutatás gyengíti-e az egyetem autonómiáját, vagy, éppen ellenkezőleg, erősíti azt? Finanszírozási oldalról bizonyosan igaz ez a függetlenedési tendencia, mivel az egyetem autonómiáját valójában erősíti az, hogy csökken az állami finanszírozástól való függősége (Martin–Etzkowitz 2000).

Azzal, hogy az egyetem „vállalkozó-egyetem” lesz, kialakítja kapcsolatait a régióval, az iparral és az állami kormányzattal is. A következő indikátorok hasznosak az *egyetem és az ipar közötti együttműködés eredményeinek* értékelésében (Martin–Etzkowitz 2000):

- az egyetemtől származó új technológiai ötleteken alapuló spin-off vállalkozások;
- az új technológiák licencének értékesítése;
- tudás-túlcsordulási hatások.

A másik oldalról megközelítve, az egyetem együttműködését a kormányzattal az egyetemi finanszírozás szerkezetének, az egyetem K+F folyamatainak nyújtott kormányzati támogatásnak és az egyetem nagyobb kutatási projekteiben történő részvételének segítségével lehet vizsgálni.

A nemzeti innovációs rendszerben (NIS) az egyetem szerepe növekszik, mivel vállalkozó jellegűvé vált. Ez egyben az egyetemi kollegialitás, autonómia és a tudományos eredmények vállalkozói értelmű átforgatását is jelenti (Clark 2001).

A vállalkozói aktivitás kialakítása a triple helixen belül már létező regionális problémák felismerésével és megoldásával kell, hogy kezdődjön (Andrijevszkaja–Mets 2007). A triple helix versenyképessége abban rejlik, hogy az egyetem-ipar-kormányzat közötti együttműködés elősegítésén keresztül gazdasági növekedést generál.

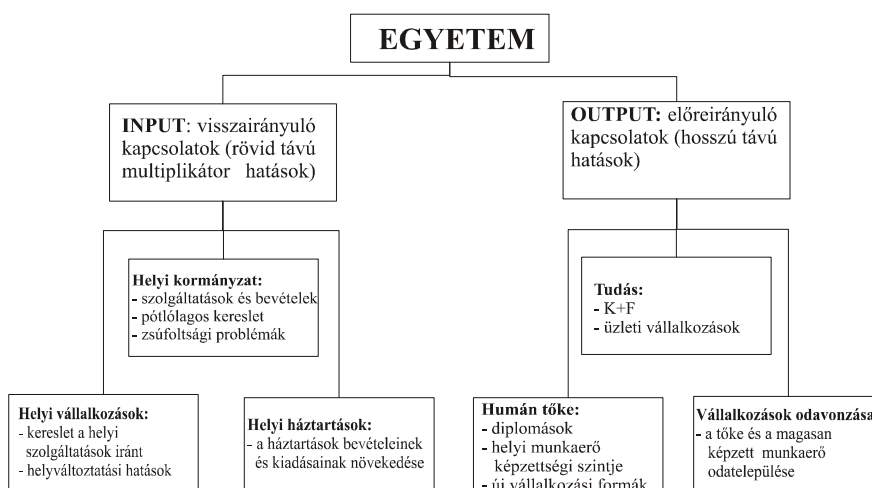
Az egyetem, az ipar és a kormányzat, a triple helix, funkcióinak átalakulása megtörténik, ahogy az intézmények egyre jobban átveszik a másik szerepét. A triple helix nem csupán spirálok közötti interakció, hanem a szektorok fúziója: egyre több egyetem működtet tudományos parkokat és üzleti inkubátorokat. A vállalatok kutatási tevékenységeket folytatnak, viszont az alapkutatásokat kormányzati intézmények finanszírozzák. A kormányzati és non-profit szervezetek együttműködhetnek üzleti vagy oktatási tevékenységekben (Kim et al. 2012).

Az utóbbi években elmondható, hogy az egyetemek jelentős átalakuláson mennek át, egyre meghatározóbb szerepet játszanak a tudásalapú társadalomban, elősegítve a regionális fejlesztést. Megfelelő vállalkozói szemléletmód kialakításával és stratégiai jövővel rendelkezve a vállalkozó egyetem együttműködik a többi

szereplővel a regionális innováció elősegítésének érdekében. Lényegét tekintve, az oktatók új fényben látják a kutatást és az oktatást, amivel már hozzájárulnak a technológia transzferhez, a vállalat alapításhoz, csakúgy, mint a hallgatók oktatásához és a tudás előmozdításához (Etzkowitz–Zhou 2007).

Amennyiben az *egyetemek helyi gazdaságfejlesztési hatásait* vizsgáljuk, akkor elmondható, hogy azok két csoportra oszthatók: kínálati (input), valamint keresleti (output) oldalon megjelenő hatások (1. ábra) (Lengyel I. 2006, Lengyel B. 2012).

1. ábra Az egyetemek helyi gazdasági hatásai

Forrás: Lengyel I. (2006), Lengyel B. (2012)

Az input oldalon megjelenő hatások például az egyetemi kiadások (épületek fenntartása, üzemeltetése), egyetemi hallgatók, oktatók, kutatók költségei. Ezek a hatások függetlenek az egyetem specifikumaitól (képzések típusa, minősége, K+F tevékenység mértéke stb.), minden egyetemi városban megfigyelhetők. Ezzel szemben az output oldali hatások, mint például kvalifikált munkaerő, egyetemi oktatók, kutatók K+F tevékenysége és azok gazdasági hasznosítása már nem jelenik meg automatikusan, hanem tudatos egyetemi stratégia és helyi gazdaságfejlesztés eredményei (Lengyel 2012). És itt megint nagy szerepe lehet az egyetem erőteljes vállalkozásfejlesztési-vállalkozásoktatási szerepvállalásának mind az egyetemről kipörgő spin-off vállalkozások, mind a hallgatói vállalkozások támogatásában, mind az egyetem-vállalkozások együttműködésnek kialakításában, mind pedig a K+F tevékenységek eredményeinek piacosításában. Mindezt alátámasztja Buzás (2004) kutatása, amely azt mutatta, hogy a menedzseri készségek jelentik az egyik legnagyobb akadályt a

spin-off vállalkozások létrehozásában, hiszen a kutatók nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel az üzleti működéssel, a vállalkozásindítással és működtetésével kapcsolatosan.

3. Vállalkozásoktatás

Az utóbbi évtizedekben a vállalkozóvá válás elősegítésének kérdése egyre inkább középpontba került. Az egyetemről kirajzó értelmiség a jövő vállalkozásainak záloga, olyan dinamikusan fejlődő és innovatív területeken, mint pl. az információs technológia vagy a biotechnológia. Valójában, a sikeres egyetemek az USA-ban kihangsúlyozzák az oktatási intézmények, mint a high-tech start-up vállalatok katalizátorai fontos szerepét: rendkívül szemléletes példa, hogy ha a négyezer, az MIT diplomásai és tanári kara által alapított, cég egy önálló nemzetet alakítana, akkor ezek a cégek a nemzetet a világ 24. legnagyobb gazdaságává tennék (Lüthje–Franke 2002). Hasonlóan, a Stanford Egyetem a Silicon Valley több élen járó cégével kapcsolatban van (Pfeiffer 1997). A különböző európai régiókban végzett gazdasági tanulmányok azt mutatják, hogy az egyetemek hatása a cégek létrehozására az USA-n kívül is megfigyelhető (Lüthje–Franke 2002). *A vállalkozásoktatás megteremtése 1938-ra nyúlik vissza és Shigeru Fujii nevéhez kötődik* (McMullan–Long 1985) és napjainkra a vállalkozásoktatás a gazdasági stratégiák szerves részévé vált, illetve a gazdasági felsőoktatási intézmények meghatározó részének kínálatában jelen van (Matlay 2005). A gazdaság versenyképességében egyre jobban felértékelődik a felsőoktatás versenyképessége (Barakonyi 2010). Az egyetemek szerepe is folyamatosan változik, alkalmazkodik a megváltozott környezethez, feladatokhoz (Barakonyi 2004), illetve az egyetemek irányításában, finanszírozásában, képzési rendszerében bekövetkező változásokhoz (Inzelt 2010). A szolgáltató egyetem jelenség egyre jobban felértékelődik, egy lehetséges szolgáltatás a vállalkozásoktatás is. Az egyik legnagyobb kihívás az, hogy *az egyetemek a „elefántcsonttorony” státuszból a „vállalkozói egyetem” státusz felé mozduljanak el*. Még az üzleti iskoláknál is reális veszély, hogy az elmélet és a módszertan fetisizálása mind távolabbra sodorja őket a tényleges üzleti gyakorlattól (Barakonyi 2009).

Az Európai Unió is kitüntetett figyelmet szentel a vállalkozásoktatásnak, amit az is bizonyít, hogy megszületett az „Entrepreneurship 2020 Akcióterv” (EC 2013), amely három fő pillérré épül: *vállalkozói oktatás és képzés, vállalkozói környezet kialakítása, valamint társadalom problémás csoportjainak támogatását* (új vállalkozói generációról történő gondoskodás). Az első pillérhez kapcsolódva a Bizottság a következőket szeretné megvalósítani:

- A pán-európai vállalkozói oktatási kezdeményezés kifejlesztése, amely a meglévő európai és nemzeti szakemberek tudását és tapasztalatát kívánja összekapcsolni annak érdekében, hogy elemezzék a képzési gyakorlat hatékonyságát, megosszák az ismereteket és tapasztalatokat, közösen fejlesszék a módszertant és az Unió különböző tagországaiban dolgozó szakemberek „peer mentoring” tevékenységét, azaz az egymástól való tanulást segítsék.
- A tagországok együttműködésének erősítése a vállalkozásoktatás minden tagországba történő bevezetése során.
- Az OECD-vel együttműködve keretrendszer kidolgozása, amely ösztönzi a vállalkozói iskolák és szakképző intézmények fejlődését.
- A vállalkozói oktatás informális környezetben történő értékelésének támogatása.
- A vállalkozói egyetem keretrendszerének disszeminációja.
- Az egyetemvezérelt vállalkozásalapítás (spin-off) és az egyetem-vállalkozás ökoszisztéma támogatása.

A felsorolt törekvésekből jól látszik, hogy a következő időszakban kiemelkedő szerepet kap a *vállalkozásoktatás fejlesztése és bevezetése az Európai Unióban*. Továbbá a Bizottság felkéri a tagállamokat (EC 2013):

- a vállalkozókészséget, mint kulcskompetenciát építsék be az alap-, közé-, felső- és felnőtt képzés tanterveibe 2015-ig;
- biztosítsák a fiataloknak, hogy legalább egy vállalkozói gyakorlati tapasztalatot szerezzenek tankötelesség éve alatt (pl. mini-vállalkozás menedzselése, valamint vállalkozói és társadalmi projekteknél történő részvétel);
- az egyes tagállamok „nemzeti foglalkoztatási terveivel” összhangban és a Strukturális Alapok által biztosított erőforrások segítségével megerősíteni a fiatalok és felnőttek vállalkozói képzettségét;
- a fiatalok részére vállalkozói tanulási modulok támogatása, az Európai Ifjúsági Garanciarendszer bevezetése.²

Az elmúlt évtizedekben felértékelődött a vállalkozások helyi gazdaságfejlesztésben betöltött szerepe (Wennekers–Thurik 1999, Vilmányi–Kovács 2008), illetve általánosságban is az egyetem-ipari kapcsolatok különféle megvalósulási formái (Vilmányi 2011). Továbbá kitüntetett figyelmet kapnak a magas hozzáadott értékű

² Fiatalkori munkanélküliség leküzdésére irányuló új megközelítés, amely garantálja, hogy *minden 25 év alatti fiatal* az iskolai tanulmányai befejezését vagy a munkanélkülivé válását követő 4 hónapon belül színvonalas állásajánlatot kaphat, illetve további oktatásban, gyakorlati, valamint gyakornoki képzésben vehet részt (EC 2013).

termékeket és szolgáltatásokat létrehozó spin-off vállalkozások (Imreh et al. 2013). Éppen ezért a sikeres vállalkozások létrejöttének egyik eszközeként megjelenő vállalkozásoktatás is egyre hangsúlyosabb szerepet kap. Az Európai Bizottság (2013) szerint *Európának jelen gazdasági helyzetben még több vállalkozásra van szüksége* ahhoz, hogy a visszatérjen a növekedési pályára, valamint a foglalkoztatás magasabb szintjét érje el. A lakosság vállalkozó készség minél magasabb szintje („vállalkozói-tőke”) a munkahelyteremtésben és a gazdasági növekedésben egyaránt komoly szerepet tölt be, hiszen új munkahelyeket, új piacokat hoz létre, miközben a gazdaságot is versenyképesebbé, innovatívabbá teszi. Az Európai Bizottság éves növekedési jelentése (2013) hangsúlyozza az üzleti környezet fejlesztésének versenyképesség növekedésben betöltött fontos szerepét az Európai Unióban. A Jelentés öt prioritást jelöl meg, amelyek közül a harmadik prioritáson belül jelenik meg az üzleti környezet, oktatás fejlesztésének szükségessége (EC 2013):

1. Differenciált, növekedésbarát költségvetési konszolidáció elősegítése.
2. A normális hitelnyújtás visszaállítása a gazdaságban.
3. A jelenlegi és jövőbeni növekedés és versenyképesség ösztönzése.
4. A munkanélküliség kérdésének és a válság társadalmi következményeinek kezelése.
5. A közigazgatás modernizálása.

Számos irányból közelítik a vállalkozásoktatást, emellett több elnevezés is létezik rá vonatkozóan. A „vállalkozásoktatás” (entrepreneurship education) kifejezés általánosan használt az USA-ban és Kanadában, viszont kevésbé volt elterjedt Európában az 1980-as évek elején. Az Egyesült Királyságban és ír kontextusban az előnyben részesített kifejezés a „vállalati oktatás” (enterprise education) volt, de az 1990-es évek elejére a „vállalat” (enterprise) fogalma fokozatosan beleolvadt a „vállalkozástudomány” fogalmába. Jones és Iredale (2010) szerint, a vállalati oktatás célja maximálisan kihasználni a vállalkozói készségek, viselkedésmódok és tulajdonságok fejlesztésének lehetőségeit a fiatalok esetében, azzal az elvárással, hogy ezeket kihasználják, alkalmazzák és fejlesztik a jövőben, bármilyen pályát is választanak. Ezzel szemben a vállalkozásoktatás célja inkább az egyének ösztönzése a vállalkozás elindítására.

A különböző megközelítések és definíciók ellenére azért elmondható, hogy a vállalati-, az üzleti- és akár a vállalkozásoktatási tevékenység egyik végső célja egyaránt *a független vállalkozás létrehozásának és sikeresebb működtetésének ösztönzése* (Imreh-Tóth et al. 2012). A vállalkozásoktatás elsődleges célja az új vállalkozások sikeres kialakításának támogatása. Itt fontos kiemelni, hogy a vállalkozástudományi programok sikerét nem lehet pusztán a végzett hallgatók számával mérni, hanem sokkal inkább az általuk létrehozott vállalkozások társadalmi-gazdasági hatá-

sával. Olyan kérdések, mint pl. a létrehozott vállalkozások száma, a létrehozott munkahelyek száma, a kialakított cégek típusai és a cégek teljesítményének növekedése a gazdasági növekedés szempontjából létfontosságúak (Sternberg–Wennekers 2005, Wong et al. 2005).

4. Összegzés

A felsőoktatási intézmények fontos szerepet játszhatnak a vállalkozói készségek tanításában a fiatalok számára, növelve azok számát, akik esetlegesen vállalatokat indítanak és eredményesen fejlesztik azokat. A vállalkozókészség növekedését egyetemi spin-offok és kisvállalatokkal történő kutatási együttműködések támogatásával is elősegíthetik. A társadalom és a felsőoktatási intézmények számára történő előnyök eléréséhez azonban változtatni kell a múltbeli gyakorlaton annak érdekében, hogy az egyetem nagyobb fokú vállalkozói elképzeléssel rendelkezzen, amely jobban illeszkedik napjaink gazdaságához és társadalmához.

A vállalkozásoktatást nem egy csodaszer, nem arról van szó, hogy abból, aki felvesz és teljesít bizonyos kurzusokat egyértelműen sikeres vállalkozó lesz. Ahogy én látom, az egyetemi vállalkozásoktatás arról szól, hogy a hallgatók vállalkozói attitűdformálása történik meg. A hallgatók belelátanak abba, hogy mit is jelent vállalkozónak lenni, mivel jár ez az életforma (függetlenség, felelősség, rugalmasság, ötletelés stb.). Sok esetben a vállalkozói lét a hallgatók számára megfoghatatlan, főleg akkora, ha közvetlen környezetükben nincsenek vállalkozók. Véleményem szerint a vállalkozásoktatásnak két alapvető szerepe van: egyrészt a hallgatók egyfajta önismeret során felismerik magukban, hogy alkalmasak-e a vállalkozói létformára (vagy inkább alkalmazott típusba tartoznak), azaz *vállalkozónak látják-e magukat?* A kérdésre adott válasz inkább a kurzusok során derüljön ki, mint a „való életben”. Másrészt a vállalkozói vénával rendelkező hallgatók számára *egy olyan (elméleti és gyakorlati) tudás és – ami talán még fontosabb – vállalkozói gondolkodás biztosítása, amely segíti őket a vállalkozásalapítás és működtetés során.* Bármelyik szerepet is vizsgáljuk, azt látni kell, hogy gyakorlati oktatás nélkül egyik sem valósulhat meg eredményesen, hiszen markáns különbség van aközött, hogy elolvasunk egy megoldást egy adott problémáról, vagy megtalálunk egy megoldást egy adott problémára. Mindkettő nagyon fontos és kétségkívül egymást erősítő tényező, következésképpen mindkettőnek helye van a vállalkozásoktatásban - a kérdés az, hogy milyen arányban.

Felhasznált irodalom:

- Andrijevszkaja, J. – Mets, T. (2007): Entrepreneurial Challenge for University and its Region in a Transition Country: Case of Tartu, Estonia. In Braun, G. – Diensberg, C. (eds): *Cultivating Entrepreneurial Regions – Cases and Studies from the Network Project 'Baltic Entrepreneurship Partners' (BEPART)*. Universität Rostock, 273-297. o.
- Barakonyi K. (2004): Egyetemi kormányzás: Merre tart Európa? *Közgazdasági Szemle*, 51, 6, 584-599. o.
- Barakonyi K. (2009): A business schoolok szerepváltozásai – Kihívások és változások a menedzserképzésben és az MBA-oktatásban. *Vezetéstudomány*, 40, 1, 2-15. o.
- Barakonyi K. (2010): A felsőoktatás versenyképességéről. *Vezetéstudomány*, 41, 12, 4-19. o.
- Braun, G. – Diensberg, C. (2007): *Cultivating Entrepreneurial Regions – Cases and Studies from the Network Project 'Baltic Entrepreneurship Partners' (BEPART)*. Universität Rostock.
- Buzás N. (2004): A vállalkozói szellem szerepe a spin-off cégek alapításában. In Czagány L. – Garai L. (szerk.): *A szociális identitás, az információ és a piac*. JATEPress, Szeged, 257-266. o.
- Clark, B. (2001): The entrepreneurial university: New foundation for collegiality, autonomy, and achievement. *Higher Education Management*, 13, 9-24. o.
- Debackere, K. – Veugelers, R. (2005): The role of academic technology transfer organizations in improving industry science links. *Research Policy*, 34, 3, 321-342. o.
- EC (2013): *2013. évi éves növekedési jelentés*. European Commission, Brussels.
- Etzkowitz, H. (2004): The triple helix and the rise of the entrepreneurial university. In Grandin, K. – Wormbs, N. – Widmalm, S. (eds): *The science-industry nexus: History, policy, implications*. Science History Publications, Sagamore Beach, 69-91. o.
- Etzkowitz, H. – Zhou, C. (2007): Regional innovation initiator: the entrepreneurial university in various triple helix models. *Triple Helix VI Conference Theme Paper*, 16-18th May, Singapore.
- Friedman, J. – Silberman, J. (2003): University technology transfer: do incentives, management, and location matter? *Technology Transfer*, 28, 1, 17-30. o.
- Gál Z. (2005): Az egyetemek szerepe a regionális innovációs hálózatokban. In Buzás N. (szerk.): *Tudásmenedzsment és tudásalapú gazdaságfejlesztés*. JATEPress, Szeged, 269-292. o.
- Gjerding, A. N. – Cameron, S. – Wilderom, C. – Taylor, A. – Scheunert, K.-J. (2006): Twenty practices of an entrepreneurial university. *High Education Management Policy*, 18, 3, 1-28. o.
- Imreh Sz. – Kosztopulosz A. – Imreh-Tóth M. (2013): Az akadémiai spin-off vállalkozások „akadálytérképe”. In Inzelt A. – Bajmócy Z. (szerk.): *Innovációs rendszerek: Szereplők, kapcsolatok és intézmények*. JATEPress, Szeged, 71-91. o.
- Imreh-Tóth M. – Imreh Sz. – Prónay Sz. – Vilmányi M. – Lukovics M. – Kovács P. (2012): Vállalkozásoktatás a felsőoktatásban: lehetőségek és remények. In Bajmócy Z. – Lengyel I. – Málóvics Gy. (szerk.): *Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság*. JATEPress, Szeged, 239-250. o.

- Imreh-Tóth M. – Lukovics M. (2014): Egyetemközpontú vállalkozásfejlesztés elmaradott térségben: negyedik generációs egyetemi funkciók? *Marketing & Menedzsment*, 2, 43-56. o.
- Jacob, M. (2003): Entrepreneurial transformations in the Swedish university system: the case of Chalmers university of technology. *Research Policy*, 32, 9, 1555-1568. o.
- Jones, B. – Iredale, N. (2010): Enterprise education as pedagogy. *Education + Training*, 52, 1, 7-19. o.
- Kim, Y. – Kim, W. – Yang, T. (2012): The effect of the triple helix system and habitat on regional entrepreneurship: Empirical evidence from the U.S. *Research Policy*, 41, 154-165. o.
- Lengyel B. (2005): Triple Helix kapcsolatok a tudásmenedzsment szemszögéből. In Buzás N. (szerk.) (2005): *Tudásmenedzsment és tudásalapú gazdaságfejlesztés*. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei, JATEPress, Szeged, 293-311. o.
- Lengyel B. (2012): *Tudásalapú regionális fejlődés*. L'Harmattan, Budapest.
- Lengyel I. (2003): *Verseny és területi fejlődés: térségek versenyképessége Magyarországon*. JATEPress, Szeged.
- Lengyel I. (2006): A Szegedi Tudományegyetem lehetőségei a tudásalapú helyi gazdaságfejlesztésben. In Máder B. – Rácz B. (szerk.): *85 éves a szegedi felsőoktatás*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged, 45-52. o.
- Lüthje, C. – Franke, N. (2002): Fostering entrepreneurship through university education and training: Lessons from Massachusetts Institute of Technology. *European Academy of Management, 2nd Annual Conference on Innovative Research in Management*, 9-11th May, Stockholm.
- Martin, B. – Etzkowitz, H. (2000): The origin and evolution of the university species. *VEST*, 13, 9-34. o.
- Matlay, H. (2005): Entrepreneurship education in UK business schools: Conceptual, contextual and policy considerations. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 12, 627-643. o.
- McMullan, W. – Long, W. A. (1985): Entrepreneurship education in the nineties. *Journal of Business Venturing*, 2, 3, 261-275. o.
- OECD (2003): *Entrepreneurship and Local Economic Development*. OECD, Paris.
- Pfeiffer, E. (1997): What MIT learned from Stanford. *Forbes*, 25th August, New York, 59. o.
- Sternberg, R. – Wennekers, S. (2005): Determinants and effects of new business creation using global entrepreneurship monitor data. *Small Business Economics*, 24, 3, 193-203. o.
- Vilmányi M. (2011): Egyetemi-ipari együttműködések a kapcsolatmarketing nézőpontjából. *Vezetéstudomány*, 42, 1, 52-63. o.
- Vilmányi M. – Kovács P. (2008): Egyetemi – ipari együttműködések teljesítménye és lehetséges vizsgálati módszere. In Lengyel I. – Lukovics, M. (szerk.): *Kérdőjelek a régiók gazdasági fejlődésében*. JATEPress, Szeged, 62-90. o.
- Wennekers, S. – Thurik, R. (1999): Linking entrepreneurship and economic growth. *Small Business Economics*, 13, 1, 27-56. o.

- Wissema, J. G. (2009): *Towards the third generation university. Managing the university in transition*. Edward Elgar, Northampton.
- Wong, P. K. – Ho, Y. P. – Autio, E. (2005): Entrepreneurship, Innovation and Economic Growth: Evidence from GEM data. *Small Business Economics*, 3, 335-350. o.
- Youtie, J. – Shapira, P. (2008): Building an innovation hub: a case study of the transformation of university roles in regional technological and economic development. *Research Policy*, 37, 1188-1204. o.